

Vedtatt på Nordisk råds sesjon, Stockholm 30. oktober 2019

NORDISK RÅDS STRATEGI FOR SAMFUNNSSIKKERHET

Innledning

Verdifelleskapet mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt de selvstyrte områdene Færøyene, Grønland og Åland er sterkt. Demokrati, rettsstat, menneskerettigheter, likestilling og bærekraftig utvikling er grunnelementer i våre samfunn.

I tillegg til verdimeisig, kulturell og geografisk nærhet står de nordiske landene overfor en rekke av de samme utfordringene innenfor samfunnsikkerhet og beredskap. Det er viktig å påpeke at i det store og det hele fungerer sikkerhetsarbeidet og beredskapen i de nordiske landene meget godt. Innsatsen til de mange som er involvert, er uvurderlig.

Som mulige trusler for samfunnsikkerheten nevner sikkerhetsmyndighetene i de nordiske landene blant annet følgende: naturkatastrofer, herunder også vulkanutbrudd og jordskjelv, skogbranner, oversvømmelser, ekstremvær, pandemier, transportulykker, atomkraftulykker, terrorangrep, IT-angrep, forurensning av drikkevann, oljesøl i havet og forsyningsproblemer for drivstoff, elektrisitet eller mat. Dette er trusler som kan ramme et nordisk land, og som også kan få konsekvenser på tvers av grensene. Med vår samlede kunnskap, erfaring og beredskap står Norden mye bedre rustet. Det er derfor all grunn til å samarbeide i Norden og hjelpe hverandre ved behov.

Demokrati, rettsstat og menneskerettigheter, samt tillit til hverandre og de samfunnsbærende institusjonene, er avgjørende for å sikre trygge og velfungerende samfunn. Dette er blant Nordens fremste styrker, og vi bærer alle et ansvar for at det fortsatt skal være slik i fremtiden.

Det nordiske ministersamarbeidet om samfunnsikkerhet, beredskap, store ulykker og kriser er blant annet forankret i Haga-samarbeidet, visjonsdokumentet Ett robust Norden utan gränser og Den nordiske solidaritetserklæringen. Det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFCOs visjon 2025 inneholder også flere punkter knyttet til den sivile sikkerheten. Stoltenberg-rapporten har preget, og preger fortsatt, landenes samarbeid innenfor samfunnsikkerhet.

Nordisk råd vil uttrykke sin støtte til vedtatte avtaler og det viktige nordiske arbeidet som allerede utføres, men mener det er *behov for forbedringer og mer systematisert oppfølging av det man har besluttet*. I dette dokumentet vil vi løfte tematikk som vi mener er av særlig betydning fremover. Dette er ikke en uttømmende strategi, og Nordisk råd kan ved behov oppdatere dokumentet.

Et klart nordisk mandat

Befolkningen i Norden har et svært positivt syn på det nordiske samarbeidet. I en undersøkelse¹ utført

¹ www.norden.org/no/news/sterkere-sammen-samarbeidet-er-populaert-blant-nordboerne

av Nordisk ministerråd i 2017 oppgir mer enn 90 % at det er viktig eller veldig viktig med nordisk samarbeid, og av disse sier nesten 60 % at det er veldig viktig. Aller øverst på listen over hva nordboerne anser som viktig å samarbeide om, kommer forsvars- og sikkerhetsspørsmål.

Det nordiske utenriks-, forsvars- og sikkerhetspolitiske samarbeidet ligger i dag *utenfor* Nordisk ministerråds mandat. Det samme gjør samarbeidet om beredskap, store ulykker og kriser. Dette betyr ikke at Nordisk ministerråd ikke beskjeftiger seg med disse feltene, men det foreligger ingen tydelig og overordnet plan for ministerrådets involvering. Med tanke på den brede folkelige oppbakkingen for nordisk samarbeid om sikkerhetsspørsmål, mener Nordisk råd at det er på høy tid at Nordisk ministerråd – det fremste organet for nordisk minister-samarbeid – får et tydelig mandat innenfor disse områdene. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene vurderer hvordan Nordisk ministerråd best kan involveres i og støtte det nordiske utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet, inkludert nordisk samarbeid om samfunnssikkerhet og beredskap.

Tydeligere nordisk struktur og lederskap

Siden 2009 har ministrene med ansvar for Hageerklæringene som regel avholdt ett årlig møte. Lederne for beredskapsmyndighetene i de nordiske landene møtes også årlig til det såkalte nordiske generaldirektørmøtet. Danmark representeres av Beredskapsstyrelsen, Finland av Innenriksministeriet, Island av Den nasjonale politimyndigheten, Norge av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap og Sverige av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Nordisk råd mener det er positivt med årlige møter både på ministernivå og embetsnivå, men er bekymret for om dette er hyppig nok, og om strukturen og mandatet er tilstrekkelig klart. Enkelte eksperter og institusjoner som Nordisk råd har vært i kontakt med, peker på at det finnes områder innenfor samfunnssikkerhet i Norden som mangler

avtaler og styringsdokumenter. Andre peker på at det mangler et tydelig nordisk lederskap, fellesnordisk situasjonsforståelse og fokus. I blant er aktørene usikre på hva slags mandat de har til å drive og utvikle det nordiske samarbeidet videre. Det kan herske tvil om når det er behov for involvering av politisk nivå, for eksempel i form av en regjeringsavtale, noe som kan virke hemmende for nye initiativer.

Noen viser også til at det fortsatt er mange grensehindre mellom de nordiske landene som kan stå i veien for et effektivt samarbeid innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Fra flere hold uttrykkes behovet for fellesnordiske øvelser, utdanninger og kurs med scenariobaserte oppgaver. Dette kan bidra til å bygge en felles kultur for krisehåndtering der man bedre forstår hverandres referanserammer og arbeidsmåter. Flaskehalsen i samarbeidet vil lettere kunne identifiseres og avskaffes.

Nordisk råd vil ha et effektivt fellesnordisk kriseberedskap som på kort varsel og uten grensehindre og tvil om roller og ansvar kan stå til rådighet så landene kan hjelpe ved større kriser. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene oppnevner en uavhengig kommisjon med mandat til å vurdere hvordan det nordiske samarbeidet om samfunnssikkerhet kan optimaliseres.
- at de nordiske regjeringene vurderer om styringslinjene innenfor det nordiske beredskapssamarbeidet er tilstrekkelig klare, og hva som eventuelt må tydeliggjøres.
- at de nordiske regjeringene utarbeider/oppdaterer en oversikt over felles ressurser og mobiliseringsmuligheter og en fellesnordisk risikoanalyse og beredskapsplan.
- at de nordiske regjeringene så snart som mulig lager en konkret plan for å identifisere og avskaffe grensehindre som står i veien for nordisk samarbeid om samfunnssikkerhet og kriseberedskap.

- at de nordiske regjeringene utarbeider et systematisk program for fellesnordiske øvelser og kurs i kriseberedskap og setter av tilstrekkelige ressurser til dette.

Informasjonen i noen dokumenter og rapporter om samfunnssikkerhet² viser at Finland, Sverige og Norge på flere områder har et etablert samarbeid der Danmark (med de selvstyrte områdene Færøyene og Grønland) og Island ikke inngår. Nordisk råd mener det er viktig å forsikre seg om at dette har fornuftige begrunnelser og ikke skyldes tilfeldigheter. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene vurderer om den «nordiske nytten» og samarbeidsmulighetene mellom de nordiske landene i tilstrekkelig grad er blitt utforsket.

Fredsbygging og konfliktforebyggende arbeid

Nordisk råd mener at fredsbygging og konfliktforebyggende arbeid er viktig for samfunnssikkerheten både i Norden og globalt. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene styrker det nordiske samarbeidet innenfor fredsbygging og konfliktforebyggende arbeid.
- at de nordiske regjeringene og Nordisk råd vurderer en eventuell oppfølging av anbefalingene i rapporten [New Nordic Peace](#) fra april 2019.

Cybersikkerhet

Cybertrusler er et stadig økende problem for samfunnssikkerheten, og Norden har alt å tjene på å stå samlet for å takle de nye utfordringene. Også et styrket fellesnordisk internasjonalt samarbeid vil være av stor betydning. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene fordyper det nordisk-baltiske samarbeidet om cybersikkerhet.

- at trusselvurderinger innenfor cyberfeltet kontinuerlig deles mellom de nordisk-baltiske landene.
- at de nordiske landene, så langt det er mulig, sørger for at nordiske land som står utenfor EU eller NATO, skal få tilgang til samarbeidet om cybersikkerhet i disse organisasjonene.
- at cybersikkerhet inngår som en sentral del av den fellesnordiske transatlantiske dialogen om sikkerhetspolitikk.

Overgripende sikkerhet og politisamarbeid

Den overgripende sikkerheten³ skal sikre en effektiv og koordinert innsats av samfunnets samlede ressurser i forbindelse med kriser, katastrofer eller større hendelser. Hensikten er å opprettholde vitale samfunnsfunksjoner og beskytte liv og eiendom. Kommunene, sivilbefolkningen og næringslivet i Norden bør alle ha en krisebevissthet og en klar forståelse av hvordan de kan bidra til den overgripende sikkerheten.

Politiet er den myndigheten som i fredstid har hovedansvaret for landets indre sikkerhet. Sikkerhetssituasjonen har endret seg i Norden i den senere tid, og trusselbildet er langt mer sammensatt enn tidligere, noe som fører til økt belastning på politiets ressurser.

Norden er fortsatt blant regionene i verden med aller høyest tillit til myndighetene. Denne tilliten er en del av «det nordiske gullet» som vi må verne om.

Nordisk råd mener at et mer systematisk nordisk politisamarbeid samt bedre nordisk samordning av den overgripende sikkerheten vil styrke samfunnssikkerheten og befolkningenes trygghetsfølelse. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene videreutvikler og tilpasser det nordiske politisamarbeidet for å løse problemer med ressursmangel og nye trusler.

² For eksempel rapporten "Så bygger vi säkerhet i Norden" av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

³ Med overgripende sikkerhet mener vi her samfunnets samlede beredskap, som utgjøres av det militære forsvaret, sivilforsvaret, politiet og den sivile beredskap.

- at de nordiske regjeringene styrker det nordiske politisamarbeidet om cyberkriminalitet og kriminaltekniske undersøkelser («forensisk arbeid»).
- at de nordiske regjeringene vurderer om det finnes områder der politiet og forsvaret i Norden i større grad bør samarbeide og samordne sine innsatser for bedre å møte eventuelle trusler.
- at de nordiske regjeringene i større grad utveksler beste praksis i arbeidet med å møte hybride trusler og cybertrusler samt vurderer om det finnes områder der forsvaret og beredskapsmyndighetene i større grad bør utvikle og samordne sine innsatser for å møte denne type trusler.
- at de nordiske regjeringene i større grad utveksler beste praksis for involvering av næringsliv, kommuner og sivilbefolkning i arbeidet med kriseberedskap.

Skogbranner og dødsbranner

Klimaendringene er en av vår tids største utfordringer, og dette vil også kunne få fatale konsekvenser for samfunnssikkerheten. Ifølge klimaforskere kan vi fremover vente varmere somrer og mer ekstrem tørke med økt fare for skogbranner. Hjelp fra naboland kan bli avgjørende for å takle krisene, slik som vi også så under skogbrannene som herjet i Sverige og Norge sommeren 2018.

De nordiske landene arbeider i dag i stor grad selvstendig med å forebygge alvorlige branner, herunder dødsbranner. Ambisjonsnivået, metoder og avsatte midler varierer mye fra land til land, og det er store forskjeller mellom de nordiske landene når det gjelder brannårsaker og antallet brannofre per 1000 innbyggere. Dette tyder på at de nordiske landene kan ha mye å tjene på et økt samarbeid og erfaringsutveksling om brannforebyggelse. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene vurderer mulighetene for en fellesnordisk flåte av brannslukkingsfly.

- at de nordiske regjeringene utarbeider en fellesnordisk strategi for brannforebyggelse.

Mat- og energiforsyning

I 2017 kom rapporten «Nordisk energisamarbeid: Sterkt i dag – sterkere i morgen». Den belyser på en god måte viktigheten av å styrke energisamarbeidet i Norden. Forsyningssikkerhet behandles imidlertid ikke i rapporten, men er sentralt for hvordan vi bør utvikle fremtidens energiløsninger. Nordisk råd anser at samarbeidsstrukturen og kunnskapen er noe mangelfull på dette området. Nordisk råd mener også at forsyningsberedskapen for viktige matvarer kan styrkes med økt nordisk samarbeid. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene lager en analyse for hvordan nordisk energisamarbeid kan bidra til å styrke forsyningssikkerheten.
- at de nordiske regjeringene utfører en konsekvensanalyse for matforsyningen i Norden ved alvorlige kriser.

Helsesamarbeid

Samarbeid om beredskap i helse og medisinsk behandling er ikke noe nytt for de nordiske landene. En nordisk helseberedskapsavtale om å hjelpe hverandre ved katastrofer og kriser trådte i kraft i 2003, og Svalbardgruppen har et særlig oppfølgingsmandat fra Ministerrådet for sosial- og helsepolitikk. Nordisk råd mener det er potensial for å videreutvikle samarbeidet, blant annet når det gjelder forsyning av medisiner og den operative planleggingen med tanke på angrep utenfra. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene samordner innsatsen for å sikre forsyninger av viktige medisiner og annet helsemateriell.
- at de nordiske regjeringene styrker helsesamarbeidet med henblikk på å være bedre forberedt i tilfelle angrep på et av de nordiske landene.

CBRN-samarbeid

Med bakgrunn i det komplekse trussel- og risikobildet vil det gi stor merverdi å styrke det nordiske samarbeidet om kjemiske, biologiske, radioaktive og nukleære trusler. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene snarest mulig gjennomfører en fellesnordisk kartlegging av hvilke ressurser de besitter for å bekjempe CBRN-trusler, og hvordan de raskt og effektivt kan hjelpe hverandre ved behov.

Redningstjenester

NORDRED er det nordiske samarbeidet for redningstjenestene. Nordisk råd mener at dette viktige samarbeidet bør videreutvikles og styrkes, og at hindre for samarbeid på tvers av grensene må identifiseres og avskaffes. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene utarbeider en fellesnordisk plan for optimalisering av redningstjenestene.

Nødkommunikasjon

Behovet for å kunne kommunisere sikkert for å utveksle informasjon er stort. Nødnettene i Finland (Virve), Sverige (Rakel) og Norge (Nødnett) er allerede knyttet sammen, noe som muliggjør at aktører innenfor orden, sikkerhet og helse effektivt kan kommunisere og samarbeide. Danmark og Island står foreløpig utenfor. Nordisk råd vil derfor:

- at de nordiske regjeringene fortsetter arbeidet for robust og grenseløs nødkommunikasjon i hele Norden, og at Danmark og Island så snart som mulig knyttes til det nordiske nødnettet.